

Ontwikkelslag
Onderwijswetenschappen
Universiteit Utrecht

© 2023 Academion

www.academion.nl
info@academion.nl

Project code P2210

Introductie

Op 20 en 21 april 2023 zijn de bacheloropleiding Onderwijswetenschappen en de masteropleiding Educational Sciences aan de Universiteit Utrecht beoordeeld door een onafhankelijk panel als onderdeel van de clustervisitatie Onderwijswetenschappen. Dit panel bestond uit:

- Prof. dr. Douwe Beijaard, (emeritus TU Eindhoven) - voorzitter
- Prof. dr. Bram De Wever (Universiteit Gent)
- Prof. dr. Katrien Struyven (Universiteit Hasselt)
- Juliette de Groot BSc (alumnus Universiteit van Amsterdam) - student-lid

Peter Hildering MSc was secretaris namens evaluatiebureau Academion.

Tijdens de visitatie vond het ontwikkelgesprek plaats in de vorm van themasessies in kleinere groepen met panel en opleidingsvertegenwoordigers, op basis van door de opleiding aangedragen ontwikkelpunten. Ook is in de reguliere gesprekken tijdens de visitatie over een aantal van deze ontwikkelpunten gesproken.

Bespreking ontwikkelpunten

1. Opleidingsdoelen en differentiatie tussen beide opleidingen

Opleidingen en panel spreken over de doelen van beide opleidingen, of deze passen bij wat de onderwijswetenschappers van de toekomst nodig hebben, en welke differentiatie tussen bachelor- en masteropleiding hierin nodig zou zijn.

Het panel heeft op basis van de in- en uitstroomcijfers, de documentatie en de gesprekken met studenten de indruk dat studenten die al een bacheloropleiding Onderwijswetenschappen gevolgd hebben, niet altijd de meerwaarde inzien van de masteropleiding in Utrecht. Dit is aan de ene kant een compliment voor de bacheloropleiding, maar aan de andere kant een dilemma voor de masteropleiding. Deze heeft in het verdere verleden als doorstroommaster voor deze bachelor gefungeerd, wat in een aantal ontwerpkeuzes nog zichtbaar is, waaronder de brede opzet en het Engelstalige curriculum met de international classroom. De brede opzet lijkt minder aantrekkelijk te zijn voor de huidige generatie bachelor-afgestudeerden, die liever verbreding buiten het vakgebied of specialisatie zoekt. Tegelijkertijd is een groot deel van de studentenpopulatie op dit moment zij-instromer vanuit ofwel andere bacheloropleidingen dan Onderwijswetenschappen, ofwel op latere leeftijd als deeltijdstudent. Voor deze studenten is de bredere opzet interessant, maar zij hebben minder behoefte aan bijvoorbeeld een Engelstalige masteropleiding. De groep internationale studenten is beperkt in omvang, en vormt slechts enkele procenten van de studentenpopulatie, waardoor de international classroom nauwelijks van de grond kwam in de afgelopen jaren.

Een kleine, maar effectieve oplossing volgens het panel is om de naamgeving van de mastervakken nader te bekijken. Deze lijken soms erg op die van de bachelorvakken, wat de indruk bij studenten kan versterken dat de masteropleiding 'meer van hetzelfde' biedt. Meer onderscheidende vaknamen zou dit kunnen ondervangen. Daarbinnen zouden de opleidingen ook kunnen kijken naar meer verschil tussen beide scriptietrajecten: bachelorstudenten die doorstromen naar de eigen masteropleiding werken binnen een

half jaar daardoor weer aan een vergelijkbaar eindwerk. Mogelijk kunnen studenten de optie krijgen één van de eindwerken sterker te verbinden aan een stage, of een ontwerpgericht eindwerk uit te voeren.

Ten slotte spreken panel en opleidingen nog over een aantal zaken die voor de onderwijswetenschapper van de toekomst van belang zouden zijn, en hoe de opleidingen hier rekening mee zou kunnen houden. Dit zijn bijvoorbeeld aansluiting bij de grote maatschappelijke vraagstukken (o.a. diversiteit, duurzaamheid) en technologische ontwikkelingen rondom ICT in het onderwijs. Ook adviseert het panel nadrukkelijk de contacten met externe stakeholders op te zoeken bij het beantwoorden van deze vragen: denk aan het (her)inrichten van de werkveldcommissie, alumni-input, het benutten van de individuele connecties van docenten met het werkveld en het integreren hiervan in de opleiding, en het samenwerken met andere universiteiten.

2. De academische leerkracht

In de gesprekken bespreken de opleiding en het panel wat nodig is om academische leerkrachten zoals de ALPO die opleidt tot een succes te maken. Het panel is enthousiast over de opzet, maar ziet het als belangrijke voorwaarde dat er op scholen waar studenten voor stage of werk terechtkomen ook echt ruimte is voor leerkrachten met een meer onderwijskundige expertise. Dit gaat om functies waar meer ruimte is voor denken en ontwikkelen. Voorbeelden zijn het werken aan vakdidactiek en rollen met beleidsmatige en strategische verantwoordelijkheid, liefst gelinkt aan hun academische competenties. Het is nu erg lastig om als (beginnend) docent in zulke functies terecht te komen.

Het panel adviseert te investeren in een betere verbinding tussen theoretisch leren en werkplekleren, vooral waar het de rol als onderwijskundige op school betreft, om daarmee de onderwijskundige kennis en vaardigheden van studenten in de onderwijspraktijk te versterken. Dit is nu nog te veel impliciet. Hiervoor is het nodig te investeren in de relaties tussen de universiteit en de stagescholen, en breed ondersteunde rollen als academisch leerkracht van de grond te krijgen. Dit zal een traject van lange adem zijn dat veel meer actoren bevat dan alleen de opleiding.

3. Onderwijsleeromgeving

Vertegenwoordigers van beide opleidingen spreken over mogelijke verbetering en doorontwikkeling van de onderwijsleeromgeving. Daar komen onder andere de volgende onderwerpen aan bod:

- *Generatieve AI.* Door de recente opkomst van generatieve AI is het voor studenten veel gemakkelijker geworden snel informatie te achterhalen en teksten te laten genereren. Dit gaat zeker impact op het onderwijs hebben: schrijfoopdrachten zullen bijvoorbeeld altijd een unieke persoonlijke of contextgebonden element moeten hebben om te voorkomen dat studenten de teksten automatisch laten schrijven. Ook onderstreept dit het belang van kritische reflectie: hoe komt deze kennis tot stand en is het betrouwbaar? Leer studenten daarop reflecteren. Het panel benadrukt dat er ook kansen van AI-technologie zullen zijn: het kan een zeer nuttige studiehulp zijn, en een tijdbesparende tool zijn zoals een rekenmachine dat is, waardoor er meer aandacht aan andere kennis en vaardigheden besteed kan worden.
- *Toetsvormen.* Volgens het panel hebben de opleidingen hier al een solide systeem van toetsing staan, met name rond de vele formatieve feedback. Er wordt gesproken over de voor- en nadelen van verschillende toetsvormen, zoals de combinatie tussen een tentamen en opdracht, open versus challenge-based opdrachten en de rol van groepssamenstellingen. Eén van de ideeën is om studenten zelf de output-vorm te laten bepalen (presentatie, paper etc), en alleen

eisen te stellen aan het aantal producten per categorie dat ze minimaal per jaar moeten opleveren over de vakken heen.

- *Flexibilisering van het onderwijs.* Sinds de coronaperiode is er een sterkere vraag naar de mogelijkheid om online deel te nemen aan cursussen. Volgens het panel zou deze keuze altijd inhoudelijk moeten zijn: online kan een meerwaarde hebben, net als fysiek onderwijs, als hier bewust voor gekozen wordt. Bij online onderwijs als 'gemaksoptie' is terughoudendheid geadviseerd, de algemene ervaring is dat hybride onderwijs geen voorkeur geniet.
- *Betrokkenheid van studenten bij de opleiding.* Het is lastig dit vast te houden in de afgelopen jaren. Wat opvalt is dat vakken met een hoge maatschappelijke relevantie vaak voor meer engagement zorgt. Het is de moeite waard te zien of dit uitgebreid kan worden.